

รายงานการนำคณะวิทยากรของมหาวิทยาลัยที่มีชีวิตศึกษาดูงาน
ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

มูลนิธิฯ เที่ยม ในสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

โรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูปที่ ๑ (ผาง)

และโครงการร้อยใจรักษ์ จังหวัดเชียงใหม่

ระหว่างวันที่ 4 – 6 มีนาคม 2562

1. ข้อมูลคณะ

ที่มาและ ความสำคัญ	- เพื่อพัฒนาศักยภาพวิทยากรของมหาวิทยาลัยที่มีชีวิตทั้งที่เป็นวิทยากรชุมชนและ วิทยากรประจำสถานที่ ได้มีโอกาสเปิดโลกทัศน์ให้มีความรอบรู้มากยิ่งขึ้น สามารถรู้เท่าทันและเชื่อมโยงสถานการณ์ต่างๆ และสามารถนำมาปรับใช้ในการ ตอบคำถามคณะศึกษาดูงานได้ดีขึ้น ส่วนมหาวิทยาลัยที่มีชีวิตจึงได้จัด การศึกษาดูงานให้กับวิทยากรขึ้น เพื่อให้วิทยากรได้เรียนรู้ได้เห็น เข้าใจ และ มีความรู้เกี่ยวกับโครงการพัฒนาอื่นๆ ที่ดำเนินการด้านการพัฒนาในลักษณะที่ ใกล้เคียงกัน และนำเอาสิ่งที่ได้เรียนรู้นั้นมาปรับใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการเป็น วิทยากรให้กับคณะดูงานต่อไปในอนาคต
วัตถุประสงค์	1. เพื่อให้วิทยากร ได้เห็น ได้เรียนรู้ และเข้าใจโครงการพัฒนาอื่นๆ นอกเหนือจาก โครงการพัฒนาดอยตุงฯ 2. เพื่อให้วิทยากรมีความรู้กว้างขึ้นจากความรู้เฉพาะชุมชนของตนเองในดอยตุง สามารถเปรียบเทียบและเชื่อมโยงงานพัฒนาตามตำราแม่ฟ้าหลวงกับที่อื่นได้ อย่างมั่นใจ 3. เพื่อให้วิทยากรสามารถนำความรู้และประสบการณ์จากการดูงานไปปรับใช้ ในการทำงานของตัวเองได้ 4. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวิทยากรด้วยกันเองให้รู้จักกันมากขึ้น
ระดับคณะ	คณะรวม 7 คณะ ระดับความสำคัญคณะ 4 (เป็นวิทยากรหน่วยงานที่ช่วยรับคณะ ดูงานในองค์กร) ระดับเนื้อหา 3 (สร้างแรงบันดาลใจเพื่อให้วิทยากรเข้าและสามารถ นำไปปรับใช้กับการเป็นวิทยากรรับคณะต่อไปได้)
องค์ประกอบ	- วิทยากรชุมชน 14 คน วิทยากรประจำสถานที่ 8 คน รวมทั้งสิ้น 22 คน (รายชื่อ ตามภาคผนวก 1)
เจ้าหน้าที่รับ คณะ	- นางอมรรัตน์ บังคมเนตร,นางสาวพรพิมล ไหมน้อย,นางสาววิภาวดี พิมลธิกุล, นายถวิล คำเสาร์

แหล่ง สนับสนุน งบประมาณ	916-800-514 งบประมาณโครงการพัฒนาวิทยาการของมหาลัยที่มีชีวิตที่ไม่ใช่ เจ้าหน้าที่มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ
-------------------------------	---

2. กำหนดการคณะ

คณะวิทยาการของมหาวิทยาลัยที่มีชีวิตศึกษาดูงาน
ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
มูลนิธิฯ เที่ยม ในสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
โรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูปที่ 1 (ฝาง)
และโครงการร้อยใจรักษ์ จังหวัดเชียงใหม่
ระหว่างวันที่ 4 - 6 มีนาคม 2562

วันที่/เวลา	กำหนดการ	หมายเหตุ
วันจันทร์ที่ 4 มีนาคม 2562 (วันที่ 1)		
07.00 – 07.30	ลงทะเบียนเข้าศึกษาดูงาน ณ ตลาดชุมชนบ้านห้วยน้ำขุ่น	
07.30 – 12.00	ออกเดินทางจากโครงการพัฒนาดอยตุงฯ จ.เชียงราย ไปยังศูนย์ศึกษา การพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.เชียงใหม่ (ใช้ เวลา 4 ชั่วโมง)	
12.00 – 13.00	รับประทานอาหารกลางวัน	
13.00 – 17.00	ศึกษาดูงานศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจาก พระราชดำริ - ชมวิทัศน์ และฟังบรรยายสรุปเกี่ยวกับศูนย์ฯ ห้วยฮ่องไคร้ (1 ชั่วโมง 30 นาที) - การปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง และฝายชะลอน้ำ (45 นาที) - การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ (1 ชั่วโมง)	รับประทานอาหาร ว่างบ่าย
17.00 – 17.45	เดินทางออกจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ไปยังที่พัก โรงแรมคุ้มภูคำ	
17.45 – 18.30	เดินทางถึงโรงแรมคุ้มภูคำเช็คอินเข้าที่พัก/พักผ่อนตามอัธยาศัย	
18.30 – 19.30	รับประทานอาหารเย็น	
19:30– 20.30	สรุปกิจกรรมการเรียนรู้ประจำวัน ณ ห้องประชุมคุ้มภูคำ	
21.30	เข้าที่พัก/พักผ่อนตามอัธยาศัย	
วันอังคารที่ 5 มีนาคม 2562 (วันที่ 2)		

วันที่/เวลา	กำหนดการ	หมายเหตุ
07.00 – 08.15	รับประทานอาหารเช้า พร้อมเช็คเอาท์	
08.15 – 08.30	ออกเดินทางจากโรงแรมคุ้มภูคำ ไปยังมูลนิธิฯ เทียม ในสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี (15 นาที)	
08.30 – 10.00	ศึกษาดูงานมูลนิธิฯ เทียม ในสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี (1 ชั่วโมง 30 นาที)	
10.00 – 12.00	ออกเดินทางจากมูลนิธิฯ เทียมฯ ไปยังตลาดม้ง ห้วยลึก (2 ชั่วโมง)	
12.00 – 13.00	รับประทานอาหารกลางวัน ณ ร้านอาหารโครงการหลวงห้วยลึก	
13.00 – 13.15	เยี่ยมชมตลาดม้ง ห้วยลึก อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่	
13.15 – 14.00	ออกเดินทางจากร้านอาหารโครงการหลวงห้วยลึก ไปยังโรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูปที่ 1 (ฝาง) (45 นาที)	
14.00 – 16.45	ศึกษาดูงานโรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูปที่ 1 (ฝาง) และเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์โรงงานหลวงที่ 1 (ฝาง) (2 ชั่วโมง 45 นาที)	รับประทานอาหารว่าง
16.45 – 18.00	ออกเดินทางจากโรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูปที่ 1 (ฝาง) ไปยังโครงการร้อยใจรักษ์ (1.15 ชั่วโมง)	
18.00 – 19.00	เดินทางถึงเรือนนอน อปท.โครงการร้อยใจรักษ์ เข้าที่พัก พักผ่อนตามอัธยาศัย	
19.00 – 20.00	รับประทานอาหารเย็น ณ ห้องครัวเรือนนอน อปท.โครงการร้อยใจรักษ์	
20.00 - 21.00	กิจกรรมสรุปการเรียนรู้ประจำวัน ณ ครัวเรือนนอน อปท.โครงการร้อยใจรักษ์	
21.00	พักผ่อนตามอัธยาศัย	
วันพุธที่ 6 มีนาคม 2562 (วันที่ 3)		
07.00 – 08.00	รับประทานอาหารเช้า และเก็บสัมภาระ ณ เรือนนอน อปท.	
08.00 – 08.15	เดินทางจากเรือนนอน อปท. ไปยังห้องประชุมแปลงเพาะกล้าโครงการร้อยใจรักษ์	
08:15 – 10.00	ฟังบรรยายสรุป “โครงการร้อยใจรักษ์” และพูดคุยแลกเปลี่ยน ณ ห้องประชุมแปลงเพาะ โครงการร้อยใจรักษ์ (1.45 ชั่วโมง)	รับประทานอาหารว่าง
10.00 – 12.30	ศึกษาดูงานแปลงสาธิต 75 ไร่ (2 ชั่วโมง) - การจัดการระบบน้ำ (บ่อพวงสันเขา) - แปลงไม้ผล (พีชะยะยาว) - 1 ไร่ 1 แสน (พีชะยะสั้น) - ปศุสัตว์	

วันที่/เวลา	กำหนดการ	หมายเหตุ
12.30 – 13.30	รับประทานอาหารกลางวัน	
13.30 – 15.30	พูดคุยแลกเปลี่ยนกับอาสาทำดี โครงการร้อยใจรักษ์ ณ ห้องประชุม เพาะ โครงการร้อยใจรักษ์	รับประทานอาหารว่าง
15.30 – 16.00	เยี่ยมชมตลาดย้อนยุคโครงการร้อยใจรักษ์	รับประทานอาหารว่าง
16.00 – 17.30	เดินทางกลับโครงการพัฒนาออยตุงฯ โดยสวัสดิภาพ	

3. สรุปการศึกษาดูงานวันแรก วันจันทร์ที่ 4 มีนาคม 2562

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ฟังบรรยายสรุปการดำเนินโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้
โดยคุณระพีพล ทับทิมทอง (อ.เงาะ) อดีตข้าราชการผู้เชี่ยวชาญเรื่องพืชไต่ป่า

● ประเด็นการเรียนรู้

- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ก่อตั้งเมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2525 อยู่ในเขต ต.ป่าเมี่ยง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่
- มีเนื้อที่ทั้งหมด 8,500 ไร่ครอบคลุมพื้นที่ป่าขุนแม่กวง และในจำนวนนี้ 1,600 ไร่ มีโฉนดถือครองในพระนามของในหลวง ร.9 “ภูมิพลอดุลยเดช” เพื่อจัดสรรพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ส่วนพระองค์ และเป็นไปตามระบอบกฎหมายของประเทศ คือทุกคนอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ
- เมื่อครั้งเสด็จพระราชดำเนินกิจกรรมนิคมสันกำแพง ซึ่งห่างจากศูนย์ ประมาณ 4 กิโลเมตร ทรงตรัสถามเจ้าหน้าที่ว่าใกล้ๆ มีอ่างเก็บน้ำไหม เจ้าหน้าที่ตอบว่ามีอ่างที่ศูนย์ ห้วยฮ่องไคร้จุดเดียว
- พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 เสด็จพระราชดำเนินตามเส้นทางน้ำและทรงพระราชดำริสว่า จะสร้างฝาย แต่ก่อนสร้างต้องสร้างผนังกันน้ำใต้ดินเพื่อไม่ให้น้ำมุดลงใต้ดิน แล้วหายไป

- หลักการสร้างอ่างเก็บน้ำของในหลวงรัชกาลที่ 9 คือสร้างอ่างเก็บน้ำเหนืออ่างเก็บน้ำเพื่อเป็นตัวดักตะกอนก่อนน้ำจะไหลลงมาที่อ่างหลักตัวที่ 7
- พื้นที่เหนือศูนย์ฯ ห้วยฮ่องไคร้ มีชาวเขาอาศัยในป่า มีการตัดไม้ทำไร่เลื่อนลอย ทรงเล็งเห็นปัญหา และทรงจัดสรรพื้นที่บริเวณรอบๆ ศูนย์ห้วยฮ่องไคร้ให้เป็นที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกิน ในปัจจุบันชาวเขาเหล่านั้นได้ขายที่ดินกล่าวแก่นายทุนหมด เนื่องจากอยู่ใกล้เส้นทางเชียงใหม่-เชียงใหม่ จึงขายได้ราคาดี
- ปี 2530 สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีและสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนาเสด็จพระราชดำเนินมาทอดพระเนตรการดำเนินงานโรงเพาะกล้า และการปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง
- วัตถุประสงค์ประการหนึ่งของการจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้คือ “ต้นทางเป็นป่าไม่ปลายทางเป็นประมง ระหว่างทางเป็นเกษตรกรรม”
- การปลูกป่าที่ศูนย์ฯ ห้วยฮ่องไคร้จะไม่จับต้นไม้เข้าแถว เพราะธรรมชาติของต้นไม้จะขึ้นโดยทั่วไปในป่า หากต้นไม้ชนิดเดียวกันปลูกใกล้กันจะมีการแย่งอาหาร การเจริญเติบโตจะช้า
- แนวทางการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ แบ่งเป็น 3 รูปแบบคือ
 1. ปลูกป่าในพื้นที่ระบบชลประทานภายนอกศูนย์ฯ ห้วยฮ่องไคร้ คือ ปลูกป่าตามแนวเขาบริเวณรอบศูนย์ฯ เพื่อให้ดินมีความชุ่มชื้น
 2. ปลูกป่าตามแนวร่องเขา คือบริเวณระหว่างภูเขากับพื้นราบจะมีร่องเขา ศูนย์ฯ จะปลูกต้นไม้และสร้างฝายชะลอความชุ่มชื้น (Check Dam) เพื่อเพิ่มความชุ่มชื้นในฤดูแล้ง เป็นแหล่งอาหารและสร้างรายได้ให้ชุมชน
 3. ปลูกป่ารับน้ำฝน คือ ปลูกป่าบริเวณเหนืออ่างเก็บน้ำเพื่อช่วยดักตะกอนก่อนน้ำจะไหลลงอ่างเก็บน้ำ
- การปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง ได้แก่
 1. ไม้ใช้สอย
 2. ไม้ผล
 3. ไม้ฟืน
 4. เพิ่มความชุ่มชื้นแก่ผืนดิน
- ตลอดระยะเวลา 30 ปี พื้นที่ในศูนย์ศึกษาพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ กลับฟื้นคืน เริ่มพบสัตว์ป่าอีกครั้ง มีน้ำเพียงพอต่อการทำเกษตรกรรมสร้างรายได้ให้คนในชุมชน
- พื้นที่เสด็จพระราชดำเนินทรงงานในการจัดการระบบน้ำและคลองไส้ไก่แห่งแรกของประเทศไทย

- ระหว่างเสด็จพระราชดำเนินในเส้นทางนี้ ในหลวง ร.9 ทรงตรัสขึ้นว่าคนเรามากทำเรื่องง่ายให้เป็นเรื่องยากเสมอ แต่ป่าไม้ เพียงแค่ปลูกไล่ระดับจากสูงไปต่ำ เมล็ดจากต้นสูงก็จะร่วงหล่นเป็นป่าไล่กันลงมา ก็ง่ายในตัวของมันเอง
- ก่อนจะมีพระราชดำริให้สร้างฝายแต่ละจุดนั้น ในหลวงจะทรงทอดพระเนตรจากแผนที่ ทรงพิจารณาเส้นทางน้ำ พื้นที่รับน้ำ จากนั้นจะลงพื้นที่จริง
- ก่อนในหลวง ร.9 เสด็จกลับทรงรับสั่งกับข้าราชการว่า อย่าแก่งัดต้นไม้ละ ข้าราชการทั้งหมดไม่เข้าใจว่าในหลวงหมายถึงอะไร แท้จริงแล้วพระองค์ทรงหมายถึงการตอกป้ายชื่อต้นไม้ด้วยตะปู จะทำให้ต้นไม้โตช้า จากนั้นทางศูนย์ฯ จึงใช้ลวดแบบสปริงมาพันแทน

เดินศึกษาพื้นที่ป่าตามเส้นทางเสด็จ พระราชดำเนินทรงงานของในหลวงรัชกาลที่ 9 และแปลงเกษตรเกษตรทฤษฎีใหม่ ณ ศูนย์ศึกษาพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของวิทยากร วันที่ 4 มีนาคม 2562

คำถาม : จากการดูงานวันแรกวันนี้ ท่านรู้สึกอย่างไร และได้เรียนรู้อะไร ?

นายชาญชัย จิรวัดนาการ : รู้สึกดีใจ คุ่มค่าในการมาดูงาน ได้เรียนรู้เทคนิคการเสริมรากให้ต้นทุเรียน

นายวีรชิต วรรณชิตกุล : รู้สึกว่ามาเรียนวันนี้แล้ว ไม่ยากเลย อยู่ที่จะใส่ใจ จริงจังมากแค่ไหน ในหลักการคนอยู่กับป่าสามารถสร้างฐานอาชีพให้ตำบลแม่ฟ้าหลวงต่อยอดได้ และฝากเป็นการบ้านให้ทุกคนกลับไปคิดต่อยอด ถ้าในอนาคตสนใจในด้านไหนเป็นพิเศษ ก็สามารถรวมกลุ่มกันแล้ว

นางเสาร์ นามแสง : รู้สึกภูมิใจ ได้รับความรู้รอบตัวเพิ่มเติม ได้รู้จักสมุนไพรใกล้ตัวนำมาทำประโยชน์ได้

นางคำ คำคำจริง : รู้สึกดีใจมาก ได้มาเดินตามรอย ร.9 ประทับใจมาก ไม่ผิดหวังที่มาวันนี้

นางมยุรา สิลาวงศกรกุล : รู้สึกดีใจที่ได้มาดูงานด้วย และการจะทำอะไรให้สำเร็จจะต้องอบรมปฏิบัติซ้ำๆ หลายๆรอบ ต้องมีความอดทน จึงจะสำเร็จ

นางรุ่งไพลิน เจริญดี : ได้เปิดหูเปิดตา ได้รับรู้ว่าการปลูกป่าไม่ได้ทำแค่ที่ ดอยตุง นาน แต่ยังมีที่อื่นๆที่ ร.9 เสด็จไปทุกที่

นางคำนวล หานนแสง : ดีใจที่ได้มาเรียนรู้ที่อื่นๆ ในพื้นที่ต้นแบบ ของ ร.9 ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้ในพื้นที่ของเรา ได้เรียนรู้การใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์ และในหลักการ คนกับป่าอยู่ร่วมกันได้ เป็นการสร้างชุมชนเปอร์มาเก็คให้แกชุมชน

นายพิชัย อภิสุนทรกุล : ภูมิใจที่ได้มาอีกครั้ง เคยมาเมื่อประมาณ 20 กว่าปี มาตอน อส.คพต.พ. เมื่อก่อนมาไม่เป็นแบบนี้ ได้ความรู้เพิ่มอีกเยอะเลย เรื่องเทคนิคการปลูกมะละกอ การปลูกพืชได้ป่า

นายสุรศักดิ์ เสียงดี : รู้สึกดีใจ ประทับใจ และงานเราคือการทำอย่างไรไม่ให้คนลืม ร.9 สมเด็จพระเจ้าสืบสานเผยแพร์ และทำเป็นพื้นที่ต้นแบบ ทำให้เขาดู ดีกว่าการไปพูดให้เขาฟัง

นายสุเทพ อยู่ลือ : รู้สึกภูมิใจ เคยมาแล้วหลายครั้ง ครั้งนี้เป็นครั้งที่ 4 แต่ทุกครั้งมาก็ไม่เหมือนกัน ได้ความรู้เพิ่มขึ้นๆ การทำฝายแบบ ซอยซีเมนต์ น่าจะนำไปปรับใช้ที่ดอยตุง

นายสุนันต์หา แซ่บู่ : ดีใจ ได้เรียนรู้เทคนิคการเลี้ยงไก่ และการใช้ปุ๋ยกับการทำเกษตร จะนำไปปรับใช้

นายวันชัย ปรีชาสถาพรกุล : ได้เรียนรู้การเป็นวิทยากรที่ดี ต้องมีภูมิ มีความรู้มากจึงบรรยายให้เห็นภาพ และสามารถแนะนำให้ชุมชนชาวบ้านที่สนใจเรื่องการทำเกษตรได้

นายประเสริฐ คำลือ : รู้สึกขอบคุณโครงการฯ ที่ให้โอกาสมาเรียนรู้ เรียนรู้การมีส่วนร่วม ความ
ห่วงใยช่วยเหลือกันดูงาน แนวคิดป้าชุมชน และแนวคิดการพัฒนาชุมชน ต้องมีเวทีให้ชาวบ้านแสดง
ความคิด การประชาคมหมู่บ้านให้ชาวบ้านเห็นปัญหา และต้องทำอย่างจริงจัง

นายรัฐพล จรูญโกมลสิริ : ดีใจที่ได้มาเรียนรู้ ประทับใจการทำงานของ ร.9 ได้เรียนรู้การแก้ไข
ปัญหาต่างๆ อาจต้องใช้การทดลอง ทำซ้ำๆ ให้เกิดการรู้จักจริง และเพื่อนำไปปรับใช้ ยกระดับ
ชาวบ้าน ร่วมพัฒนาโครงการพัฒนาตอตุ่งๆให้ดีขึ้น

นายสุข นามแสง : ดีใจ ได้เรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำเกษตร ทำฝาย เพราะพื้นฐานมีความรู้
ไม่แน่น ไม่รู้จริง ชีวิตต้องเรียนรู้ตลอดเวลา เห็นการบริหารจัดการพื้นที่ อยากนำไปปรับใช้ที่
4,000 ไร่ และได้เรียนรู้เทคนิคการปลูกพืชให้ได้ผลผลิตที่ดี

นายอาผา อาจอ : ได้ความรู้ใหม่ๆ ถึงเป็นเรื่องเล็กๆน้อยๆ ถึงอายุ 63 ปีแล้ว ก็ต้องเรียนรู้
ตลอดเวลา

นายวิทยา ใจกุลดำรง : รู้สึกดีใจ ภูมิใจ ได้เรียนการปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ เทคนิคการสอน
วิทยากร (อ.เงาะ) พูดบรรยายทำให้เข้าใจง่าย และแนวคิดการทำงานของ ร.9 เวลาที่จะทำจริง
ต้องลงพื้นที่จริง ทำซ้ำๆ และต้องคิดไกล 30 ปี ในฐานะเป็นวิทยากรทำค่าย ต้องมีข้อมูลที่แน่น
มาก ต้องเข้าใจ ละเอียด ลงชุมชน ต้องทำซ้ำๆ เข้าใจเด็กเป็นอย่างไร และได้เห็นการเป็นวิทยากร
ของ อ.เงาะ หลายด้าน เช่น บุคลิก รู้จริง รู้ลึก รู้รอบด้าน มีเรื่องเล่าสามารถเชื่อมโยงกันได้ และมี
เทคนิคในการเล่าเรื่องไม่น่าเบื่อ

นายดาวิ เสถียรเกริกชัย : เรียนรู้การทำบัตรประจำตัวต้นไม้ (ชื่อ-สรรพคุณ) อยากเอาไปปรับใช้ที่
ปางมะหัน และได้รู้วิธีการแยกเพศกบด้วย

นายชำนาญ อภิสุนทรกุล : เคยมาแล้ว 2 ครั้งแล้ว ครั้งนี้เห็นการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่

นายรัฐกร สวัสดิ์แดง : ได้เข้าใจในคำว่า “แม่เรียนจากลูก ลูกเรียนจากแม่” สมเด็จพระเจ้า มาเรียนการ
ปลูกป่ากับ ร.9 และ ร.9 มาเรียนเรื่องหญ้าแฝกกับสมเด็จพระเจ้า และการพิสูจน์ให้เห็นผลจริง ก่อนจะ
ไปส่งเสริมให้ชาวบ้าน การทำบ่อยๆ ลองผิด ลองถูก จนรู้จริง

นายวิชุด วิเศษทรัพย์เกษม : ดีใจที่โครงการฯ พามาดูงาน

นางสาวอรอุมา นามยวก : รู้สึกดีใจ อบอุ่น เปิดประสบการณ์ รอบตัว เป็นสิ่งเล็กๆที่ต้องใส่ใจ ทำ
อะไรก็ต้องทำจริง รู้หลัก รู้จริง วิทยากรมีเทคนิคเยอะ พูดโน้มน้าว พูดได้รับแรงบันดาลใจในการ
ทำงาน เป็นโจทย์ที่ได้รับเหมือนกันคือทำอย่างไรไม่ให้คนลืมนสมเด็จพระเจ้า และ ร.9

นายถวิล คำเสาร์ : ดีใจที่ได้พาวิทยากรทุกคนมาดูงานในวันนี้ และมีความซาบซึ้งในการทรงงาน
ของ ร.9 เรียนรู้เทคนิคในการเล่าเรื่องให้น่าสนใจ

นางสาวพรพิมล ไหมน้อย : ดีใจที่ทุกคนสนใจ ไม่เบื่อ ตั้งใจที่จะเรียนรู้ร่วมกัน / เรียนรู้เทคนิคการเป็นวิทยากรที่ดี เล่าเรื่องได้น่าสนใจ และได้เรียนรู้เทคนิคด้านการเกษตร แล้วนำไปปรับใช้ได้

นางสาววิภาวดี พิมลธิติกุล : ดีใจที่ได้มาทำงานด้วยกัน พร้อมๆ กัน / เรียนรู้การเทคนิคต่างๆ การบรรยาย ที่ยกตัวอย่างให้เข้าใจง่าย พูดเรื่องยากๆ ให้เข้าใจง่ายๆ การคอยสังเกตผู้ฟัง แล้วปรับให้น่าสนใจ

นางอมรรัตน์ บังคมเนตร : ดีใจที่ได้พากลุ่มวิทยากรมาทำงาน / การเป็นวิทยากรต้องหมั่นหาความรู้ สนใจใคร่รู้ สม่ำเสมอ รู้จริง ลงมือทำ และพัฒนาตัวเอง

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประจำวันวันแรก วันที่ 4 มีนาคม 2562 ณ โรงแรมคุ้มภูคำ

“.....”

วันอังคารที่ 5 มีนาคม 2562 (วันที่2)

ศึกษาดูงานมูลนิธิฯ ในสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

ฟังบรรยายสรุปการดำเนินงานของมูลนิธิฯ และเยี่ยมชมการทำชาเทียม

ประเด็นการเรียนรู้

- มูลนิธิฯ ก่อตั้งโดยสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เมื่อปี 2535
- วัสดุทำชาเทียมมีวิวัฒนาการผลิตให้ทันสมัยและคำนึงถึงประโยชน์ต่อผู้ใช้งานสูงสุด วัสดุที่มูลนิธิฯ เคยนำมาผลิต ยกตัวอย่างเช่น ขวดยาคุลย์ ถังเมล็ดโฟมและทราย กระป๋องน้ำอัดลม เป็นต้น
- โรงงานผลิตชิ้นส่วน เช่น ข้อต่อเทียม AK แบบหลายจุดหมุน และOne Way Valve ล้วนผลิตที่จังหวัดลำพูน
- ชาเทียมมีหลายประเภทขึ้นอยู่กับการใช้งาน เช่น ชาเทียมเกษตร ชาเทียมธรรมดา ชาเทียมสวยงาม
- ปณิธานของมูลนิธิฯ คือ มุ่งให้บริการประชาชนฟรี และผลิตชิ้นส่วนชาเทียมแก่องค์กรที่ต้องการ ตลอดจนพัฒนาบุคลากรให้ตรงเพียงพอทั้งในประเทศและต่างประเทศ
- มีการออกหน่วยเคลื่อนที่ต่างประเทศ เช่น เมืองปิ่นัง ประเทศมาเลเซีย และเมืองพนมเปญ ประเทศกัมพูชา

- หลักการสร้างความยั่งยืนขององค์กร คือ จัดการอบรมการทำชาเทียมแก่ผู้ที่สนใจทั้งในประเทศและต่างประเทศ การฝึกอบรมซ่อมวีลแชร์ โดยรับบริจาคมาโรงพยาบาลต่างๆ ในจังหวัดเชียงใหม่

ศึกษาดูงานโรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูปที่ ๑ (ฝาง)

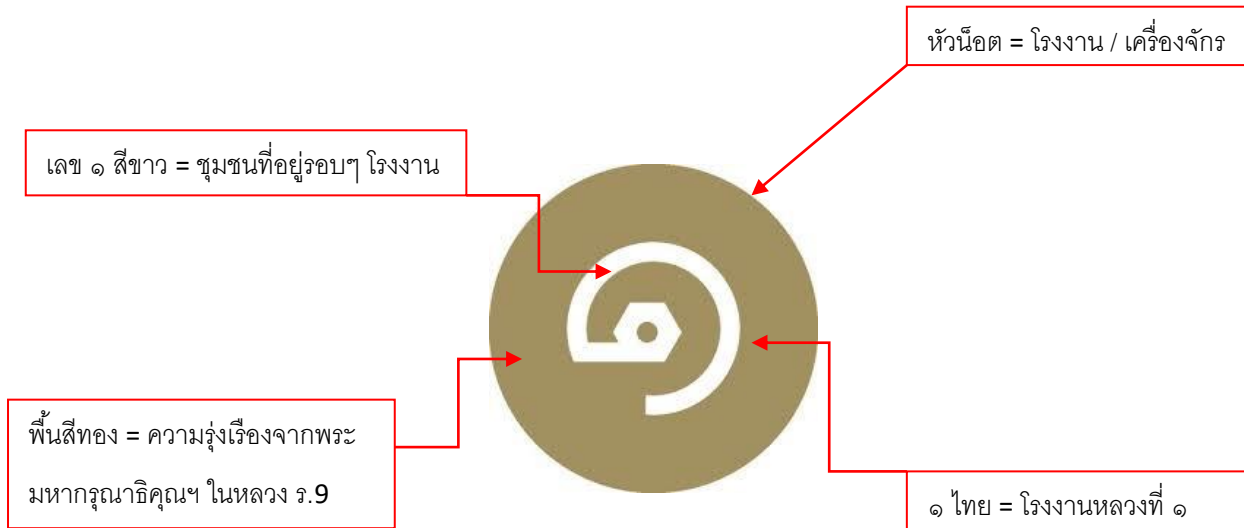
เยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์โรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูปที่ ๑ (ฝาง)

เยี่ยมชมโรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูปที่ ๑ (ฝาง)

ประเด็นการเรียนรู้

- พิพิธภัณฑ์ก่อตั้งเมื่อวันที่ 19 มกราคม 2552 ตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีฯ ทรงเล็งเห็นความสำคัญของประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชุมชนบ้านยาง ซึ่งเป็นชุมชนที่ตั้งของโรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูปที่ ๑ (ฝาง)
- ลักษณะสถาปัตยกรรมการก่อสร้างพิพิธภัณฑ์เป็นบ้านชาวจีน ให้สอดคล้องกับชุมชนบ้านยาง ซึ่งเป็นชนเผ่าจีนยูนนาน
- ความสำคัญของตราสัญลักษณ์ของโรงงานหลวงที่ ๑

- สิ่งของต่างๆ ที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ได้รับบริจาคมาจากชาวบ้านยาง
- ดอยคำ หมายถึง ดอยที่อุดมไปด้วยทองคำ (ความสมบูรณ์)
- ในหลวง ร.9 ทรงตรัสถึงปัญหาในพื้นที่ดอยอ่างขาง 3 ประเด็นคือ รายได้ สุขภาพ และการศึกษา
- โรงงานหลวงมีทั้งหมด 3 แห่ง ได้แก่
 1. โรงงานหลวงที่ 1 อ.ฝาง จ.เชียงใหม่
 2. โรงงานหลวงที่ 2 อ.แม่จัน จ.เชียงราย
 3. โรงงานหลวงที่ 3 อ.เต่างอย จ.สกลนคร
 4. โรงงานหลวงที่ 4 อ.ละหานทราย จ.บุรีรัมย์
- ประวัติการก่อตั้งโรงงานหลวงที่ 1 (ฝาง)
 - ปี 2512 ส่งเสริมการปลูกพืชเมืองหนาว เช่น ลูกท้อ
 - ปี 2515 ก่อตั้งโรงงานหลวงที่ 1
 - ปี 2523 จัดตั้งเป็นโครงการหลวง
 - ปี 2535 จัดตั้งเป็นมูลนิธิโครงการหลวง
- ผลผลิตของโรงงานหลวงที่ผลิตจำหน่าย 3 ผลผลิตที่ได้แก่
 - พืชลอยแก้ว ผลิตที่โรงงานหลวงแห่งที่ 1
 - น้านมถั่วเหลือง ผลิตที่โรงงานหลวงแห่งที่ 2
 - ข้าวโพดอ่อนดอง ผลิตที่โรงงานหลวงแห่งที่ 3
- ลักษณะบรรจุภัณฑ์เริ่มแรกใช้เป็นกระป๋องเพื่องานต่อการขนส่งและแข็งแรงทนทาน
- รูปแบบการขนส่งสินค้าจากโรงงานสู่ตลาด คือจัดเก็บในคลังสินค้า 7 วันหลังการผลิตเพื่อตรวจสอบคุณภาพของสินค้าและบรรจุภัณฑ์

สรุปการเรียนรู้ประจำวัน 5 มีนาคม 2562 คณะวิทยากรของมหาวิทยาลัยที่มีชีวิต

โจทย์ : จากการดูงาน 2 วันนี้ ท่านคิดว่าจะนำสิ่งที่เรียนรู้ไปปรับใช้อย่างไร?

1.ปรับใช้กับตัวเองอย่างไร?

2.ปรับใช้ในการเป็นวิทยากรอย่างไร ?

นายชาญชัย จิราวัฒน์นการ :

- 1.ปรับใช้กับการทำเกษตรอินทรีย์/ทุเรียน และสอนการแยกเพศปลาให้กับชาวบ้านที่เลี้ยงปลา
- 2.เรื่องการคัดแยกขยะในหมู่บ้าน จะนำไปประชาสัมพันธ์ให้หมู่บ้าน

นายวีรชิต วรณชิตกุล :

- 1.สนับสนุนงบประมาณให้ชาวบ้านที่สนใจอยากเรียนรู้การเกษตรจริง ๆ ในเรื่องเดียวกัน เป็นกลุ่ม ๆ ละ 10-20 คน ไปฝึกอบรมที่ห้วยฮ่องไคร้
- 2.จะไปส่งเสริมผู้สูงอายุมาร่วมกันทำแปลงสมุนไพรรอบ ๆ ที่ทำการ อบต.แม่ฟ้าหลวง เพื่อเป็นการรักษาความรู้ไว้ให้คนรุ่นหลัง และอนุรักษ์ตัวสมุนไพรไม่ให้สูญหาย
- 3.มีแผนจะพัฒนาหมู่บ้านห้วยน้ำขุ่นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว มีกฎกติกาในการพัฒนาตลาดชุมชนห้วยน้ำขุ่น

นางเสาร์ นามแสง :

ปรับใช้กับตัวเอง : การกำจัดปลวกด้วยน้ำส้มควันไม้ไปใช้ที่บ้าน ถ้าได้ผลดีจะแนะนำให้ทางโรงงานกระดาษสาด้วย

ปรับใช้ฐานะวิทยากร : รวบรวมสมาชิกก่อนพูด เพื่อช่วยลดความตื่นเต้นที่ทำให้ลืมสิ่งที่คิดที่จะพูดไป

นางคำ ตำคำจริง :

จะนำเทคนิคการปลูกต้นไม้ไปบอกลูกชายไปทำที่สวน และการทำงานต้องทำเป็นทีม เล็ก ๆ ค่อยพัฒนา อยากให้มีการรวมกลุ่ม มีอาชีพ ลูกหลานจะได้ไม่ต้องไปทำงานไกลบ้าน

นางมยุรา สิลาวงศกรกุล :

ปรับใช้กับตัวเอง : พัฒนาตัวเองในด้านอาชีพให้มีคุณภาพที่ดีขึ้นเรื่อย ๆ ต้องมีการออกแบบงานหัตถกรรมชนเผ่าตามความต้องการของตลาด

ปรับใช้ฐานะวิทยากร : ต้องเพิ่มพูนความรู้รอบตัว เพื่อสามารถตอบคนในชุมชน และลูกหลานได้

นางรุ่งไพลิน เจริญดี :

ปรับใช้กับตัวเอง : นำเทคนิคการเลือกซื้อต้นกล้าไม้ผลไปบอกสามี และส่งเสริมให้ปลูกก็ควรมีตลาด

ปรับใช้ฐานะวิทยากร : พัฒนาดตนเองให้กล้าพูดมากขึ้น

นางคำนวล หน่านแสง :

ปรับใช้กับตัวเอง : การควบคุมคุณภาพของสินค้าในไลน์การผลิตกาแฟที่โรงงาน

ปรับใช้ฐานะวิทยาการ : ต้องเพิ่มความรู้รอบตัว รอบด้าน

นายพิชัย อภิสุนทรกุล :

ปรับใช้กับตัวเอง : การปลูกมะละกอไปใช้ อยากให้ทางดอยตุงขายน้ำดื่มดอยตุงให้ชาวบ้านบนดอยตุงได้ดื่มด้วย ไม่แน่ใจว่าเป็นเพราะอะไรถึงไม่ขายให้กับชาวบ้าน ทุกวันนี้ดื่ม น้ำของน้ำดื่มยี่ห้อ RO อยู่

ปรับใช้ฐานะวิทยาการ : ใครนัดสิ่งไหนก็พูดในเรื่องนั้นๆ ถ้าพูดในสิ่งที่ไม่ได้ทำจริงก็ไม่ต้องพูดดีกว่า

นายสุรศักดิ์ เสียงดี :

ปรับใช้กับตัวเอง : จะพยายามผลักดันหลักเกษตรผสมผสานให้เกิดผล และศึกษาข้อมูลด้านการเกษตรเพิ่มเติมไม่รอให้ใครเอาความรู้มาใส่ ควรหาความรู้มาเสมอ

ปรับใช้ฐานะวิทยาการ : เพิ่มเติมเรื่องข้อมูลให้แน่น และทำการบ้านการบรรยายให้ดีขึ้น พูดให้คนคิดภาพออก เหมือนเห็นของจริง

นายสุเทพ อยู่ลือ :

ปรับใช้กับตัวเอง : คิดว่าอยากมีการรวมกลุ่มเพื่อจะสามารถหาตลาดได้ ตลาดที่รับซื้อไม่ค่อยมี

ปรับใช้ฐานะวิทยาการ : แนะนำแต่ความจริง ทำอะไรก็ต้องรู้จริง ไม่รู้จริงก็ไม่ควรพูด ข้อมูลจริงเป็นสิ่งสำคัญในการนำเสนอ

นายสุนันต์ทา แซ่บ :

ปรับใช้กับตัวเอง : จะหมั่นดูแลพืชสวนของเองให้ดี ให้ได้ชาที่ดี

ปรับใช้ฐานะวิทยาการ : นำเทคนิคการพูดและมีความรู้จริงจะได้พูดได้ดี

นายวันชัย ปรีชาสถาพรกุล :

ปรับใช้กับตัวเอง : จะนำความรู้เรื่องเกษตรไปบอกต่อกับชาวบ้านที่ทำอยู่ ถึงเราจะไม่เอาไปทำเอง แต่ก็สามารถนำไปบอกต่อให้คนที่ทำได้

ปรับใช้ฐานะวิทยาการ : พูดในสิ่งที่เราพูดได้ ทำได้ แบ่งปันได้

นายประเสริฐ คำลือ :

ปรับใช้กับตัวเอง : ได้เห็นข้อสังเกตอย่างหนึ่งที่คิดมาเสมอคือพืชที่รัฐบาลส่งเสริมจะมีปัญหา ขายไม่ได้ ส่งเสริมแต่ไม่ได้คิดเรื่องตลาดรองรับ ผมจึงไม่ปลูกพืชตามการส่งเสริมของรัฐบาล และแนะนำให้คนที่รู้จักเสมอ

ปรับใช้ฐานะวิทยาการ :

1.พูดความจริง กล้าสะท้อนสิ่งที่เกิดขึ้นจริง

2.ได้มีโอกาสร่วมพูดคุยกับคนหลากหลายกลุ่ม เป็นการเปิดโลกกว้าง เพิ่มความรู้ได้ด้วย

นายจุฬพล จรุงโกมลสิริ

ปรับใช้กับตัวเอง : เรื่องการทำเกษตรที่ไม่ใช้สารเคมี และการนำหลักการ ร.9 มาปรับใช้ในการทำเกษตร

ปรับใช้ฐานะวิทยากร : เรียนรู้จากการทำจริง หาความรู้ เพื่อเป็นวิทยากรที่ดีในอนาคต

นายสุข นามแสง

ปรับใช้กับตัวเอง:

- 1.อยากกลับไปรวมกลุ่มในการทำเกษตรผสมผสาน
- 2.ทำไมห้องอาหารดอยตุง รับผิดชอบต่อผลไม้นอกจากข้างนอกเยอะมาก แต่ไม่มีการรับซื้อจากชาวบ้าน ถ้าเป็นไปได้ขอผู้เชี่ยวชาญด้านการปลูกพืชผักจากดอยตุงมาส่งเสริมชาวบ้านแล้วส่งพืชผักให้ห้องอาหารดอยตุง ก็จะทำให้ได้พืชผักปลอดสารพิษขาย

ปรับใช้ฐานะวิทยากร

- 1.ฝึกฝนใช้ไม้ค้ำ จะได้ไม่ตื่นเต้น พูดบ่อยๆ
- 2.ต้องรู้ข้อมูลจริง จะได้ตอบคำถามได้

นายอาผา อาจ

ปรับใช้กับตัวเอง : สร้างกำลังใจให้ลูกหลาน และนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปบอกเล่าแก่คนในชุมชน

ปรับใช้ฐานะวิทยากร : พยายามเผยแพร่ความรู้ที่รู้ให้คนอื่น ๆ มากขึ้นเรื่อยๆ ต้องเสียสละ

นายวิทยา ไชยกุลดำรง

ปรับใช้กับตัวเอง : การใช้ปุ๋ย เพื่อเพิ่มผลผลิตพืชพันธุ์ต่างๆ ไปใช้ที่บ้าน และได้เรียนรู้นิยามว่าขาดทุนคือกำไร การให้ออกาส

ปรับใช้ฐานะวิทยากร : กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างตัววิทยากรกับคณะ การเรียนรู้ 2 ทาง และกลับไปศึกษาข้อมูลอดีตของดอยตุงเพิ่มเพื่อให้รู้จริง

นายดาวิ เสถียรเกริกชัย :

ปรับใช้กับตัวเอง : ใช้หลักคิดตามแนวพระราชดำริ ร.9 เรื่องการรู้จักทำจากสิ่งเล็กน้อย แล้วพัฒนาเพื่อลดความเสี่ยงจากการลงทุน และเรื่องการทำบัตรต้นไม้ที่ปางมะหัน จากที่จะตอกตะปูที่ต้นไม้ก็เอาสปริงมารัดต้นไม้แล้วห้อยป้ายชื่อต้นไม้แทน

นายชำนาญ อภิสุนทรกุล : นำความรู้เรื่องต้นมะละกอไปใช้ที่บ้าน

นายรัฐกร สวัสดิ์แดง :

ปรับใช้กับตัวเอง : นำเรื่องปุ๋ยที่ อ.เงาะ แนะนำไปทดลองใช้ที่บ้าน

ปรับใช้ฐานะวิทยากร : การเจอคณะที่มีความรู้มาก ควรใช้เทคนิคเป็นการถามคณะกลับ ขอคำแนะนำจากคณะที่มา เป็นการเรียนรู้ 2 ทาง และระวังเรื่องข้อมูลที่ถูกต้อง

นายวิจิต วิเศษทรัพย์เกษม : จะนำสิ่งที่ได้เห็นไปเล่าให้ลูกหลานฟัง

นางสาวอรอุมา นามยวก :

ปรับใช้กับตัวเอง : นำไปเล่าต่อให้กับคนในทีมเกี่ยวกับการดูงานครั้งนี้ และประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับหลักสูตรการเรียนทำชาเขียวให้กับเด็กในพื้นที่โครงการฯ

ปรับใช้ฐานะวิทยากร :

- 1.การพัฒนาบุคลิกภาพให้ดูดี มั่นใจ
- 2.ไม่เป็นวิทยากรที่ต้องรอตอบคำถามอย่างเดียว แต่จะต้องถามกลับได้ด้วย เรียนรู้สองทาง
- 3.เพิ่มเติมความรู้อยู่เสมอ เพื่อสามารถสนทนากับคณะได้

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประจำวันของวิทยากร วันที่ 5 มีนาคม 2562 ณ ห้องประชุม โครงการร้อยใจรักษ์

“.....”

วันพุธที่ 6 มีนาคม 2562 (วันที่3)

ศึกษาดูงานโครงการร้อยใจรัก

ฟังบรรยายการดำเนินงานของโครงการร้อยใจรัก
โดยนายพงศ์พัฒน์ เพิ่มการ เจ้าหน้าที่งานภาคสนาม มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ

ประเด็นการเรียนรู้ และคำถาม-คำตอบ

- พงษ์ : จุดเปลี่ยนของดอยตุง ที่เข้าร่วมโครงการฯ ?
นายกชื่น : เพราะมีการเอาคนในพื้นที่มาทำงานด้วย สร้างความเข้าใจ ระหว่างชาวบ้านกับโครงการฯ คือการสร้าง อาสาสมัคร.คพต.พ.
- พงษ์ : ทำไมอดีตดอยตุงต้องปลูกฝิ่น ?
ลุงชำนานู : ไม่มีอาชีพอื่นทำ ฝิ่นใช้เป็นยาได้ ขายได้ ไม่มีบัตรประจำตัวประชาชนลงไปด้านล่างก็โดนจับ
- พงษ์ : ปลูกฝิ่นยากไหม และเอาเมล็ดพันธุ์ฝิ่นมาจากไหน ?
ลุงชำนานู พี่อากุ่ย : ไม่ยาก เอาเมล็ดฝิ่นจากฝิ่นพม่า ช่วงที่ปลูกฝิ่นที่ดีที่สุดในช่วงเดือน 9 ปลายฝนต้นหนาว โดยการหว่านเมล็ดฝิ่นผสมกับเมล็ดพันธุ์ผักกาด พอผักกาดโตก็เก็บได้ รสชาติอร่อยมากๆ พออายุฝิ่นที่ปลูกได้ 4-5 เดือนก็สามารถก็นำฝิ่นได้แล้ว

เดินศึกษาฐานแปลงสาธิตเกษตร(แปลง 75 ไร่) โครงการร้อยใจรักษ์

ดูงานฐานการเรียนรู้การจัดการน้ำ บรรยายโดย นางสาวกรรณต์ แสงจัน

ประเด็นการเรียนรู้ ถาม-ตอบ

- บ้าคำ : พื้นบ่อพวงเทปูนทับหรือไม่ ?
พี่สงกรานต์ : เททับหมด ใช้ส่วนผสมเหมือนกัน
- อากุ่ย : เห็นมีการเผาป่าบนเนิน ใครเป็นคนทำ ?
พี่สงกรานต์ : วิทยุรณรงค์คะนอง
- พี่ประเสริฐ : ตั้งแต่ก่อตั้งกองทุนน้ำมา เคยเจอปัญหาท่อแตกหรือยัง ?
พี่สงกรานต์ : เจอแล้ว แต่คณะกรรมการก็สามารถซ่อมได้เพราะทางโครงการฯ สอนวิธีทำ
แล้ว ครั้งนั้นที่แตกเพราะความหวังดีของพี่สงกรานต์ เกรงว่าชาวบ้านจะมีน้ำใช้ไม่พอ เลยไป
หมุนวาล์วน้ำสุดแรง ทำให้ท่อแตก
- พี่ตัว : น้ำในบ่อพวงผ่านฤดูแล้งมาแล้วหรือยัง และปริมาณน้ำลดไปบ้างหรือไม่ ?
พี่สงกรานต์ : ผ่านมา 1 รอบแล้ว แต่น้ำยังเพียงพออยู่

ดูงานฐานการเรียนรู้การปลูกพืชระยะยาว บรรยายโดย นายสมบุญร์ แสนจันทร์

ประเด็นการเรียนรู้ถาม-ตอบ

- พ่อเลี้ยงสุนันท์หาได้แลกเปลี่ยนเกี่ยวกับการตั้งกลุ่มวิสาหกิจและสหกรณ์ว่า การตั้งกลุ่มว่ามี 2 แบบคือ วิสาหกิจและสหกรณ์ ตัวอย่างกลุ่มสหกรณ์ชา ที่ดำเนินการอยู่คือเริ่มจากออมทรัพย์ หุ้่นละ 10 บาท ปัจจุบันมีเงินหมุนเวียนในสหกรณ์ 2 ล้านบาท มีการปล่อยกู้แก่สมาชิกคนละไม่เกิน 2 แสนบาท
- พี่สมบุญ : การกู้ใช้อะไรค้ำประกัน ?
พ่อเลี้ยงสุนันท์หา : บ้าน เพราะเกษตรกรไม่มีโฉนดที่ดิน
- พี่สมบุญ : อะไรคือปัญหาที่แก้ไขยากที่สุดของสหกรณ์ ?
พ่อเลี้ยงสุนันท์หา : เกษตรกรที่ฝ่าฝืนข้อตกลง เพราะชาของสมาชิกต้องเป็นชาออร์แกนิก งดใช้สารเคมี ถ้าพบรายใดใช้จะตัดสิทธิ์ต่างๆ เป็นเวลา 3 ปี
พี่ประเสริฐ : วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสหกรณ์คือ ให้สมาชิกมีความสามัคคีกันและช่วยเหลือเกษตรกรที่ไม่มีเงินลงทุน ในหลักของการดำเนินงานสหกรณ์คือ สมาชิกสามารถกู้ยืมได้โดยไม่ใช้หลักประกัน แต่ต้องมีสมาชิกในกลุ่มเป็นผู้ค้ำกันเอง อย่างน้อย 2-3 คน

ดูงานฐานการเรียนรู้ 1 ไร่ 1 แสน เกษตรระยะสั้น บรรยายโดย นางสาวเมทนี แยซอ

ประเด็นการเรียนรู้ถาม-ตอบ

- พี่ตัว : อยากทราบเรื่องการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ มีค่าใช้จ่ายน้อยกว่าเดิมแค่ไหน?
น้องแหวน : น้อยกว่า เพราะแบบเดิมใช้สารเคมีเพราะต้องซื้อ

ดูงานฐานการเรียนรู้ปศุสัตว์ บรรยายโดย นายยืนยง นูวา

ประเด็นการเรียนรู้ถาม-ตอบ

- พ่อเลี้ยงสุนันต์ทา : มีไข่ไก่สายพันธุ์ดำกวางจำหน่ายหรือไม่?
น้องแชมป์ : ยังไม่มีจำหน่าย เนื่องจากโครงการฯ ส่งเสริมในพื้นที่ให้ครบก่อน
- สุเทพ : อาหารเลี้ยงสัตว์หากใช้หญ้าเนเปียอย่างเดียว สัตว์จะได้ธาตุอาหารครบหรือไม่?
น้องแชมป์ : เพียงพอ
- พี่สุข : หากต้องการกล่าพันธุ์หญ้าเนเปียสามารถติดต่อได้ที่ไหน?
น้องแชมป์ : พี่เกษม
- พี่เจมส์ : หญ้าเนเปียใช้เลี้ยงปลาได้ไหม?
น้องแชมป์ : แนะนำสับให้ละเอียดผสมรำ

พูดคุยแลกเปลี่ยนกับชาวบ้านในโครงการร้อยใจรักษ์ ผู้ซึ่งเคยเกี่ยวข้องกับยาเสพติดมาก่อน
ได้แก่ นางรัชนี้ เมืองมูล, นายส่องแสง แซ่หมอ, นายสมบุญ วรรณนทเดช และนายมานิต กิ่งเกสร

ประเด็นการเรียนรู้ถาม-ตอบ

- พี่สุข : ก่อนหน้านั้นมีเพื่อนชนเผ่าอื่นไหม ?

พี่รัชนี้ : ไม่มีค่ะ ไม่มีใครมาคบค้าสมาคมด้วย เพราะหากมาคบจะถูกมองว่าเกี่ยวข้องกับยาเสพติด และเป็นที่เฟื่องเสียงจากคนในหมู่บ้านด้วยกัน

- พี่ประเสริฐ : ปัจจุบันโครงการฯ เข้ามาพัฒนาให้มีแต่เรื่องที่ดีๆ เคยคิดกลับทำเหมือนในอดีตอีกไหม ?

พี่มานิต : ไม่คิดจะกลับไปแล้ว

พี่สมบุญ : ไม่กลับไป เพราะส่วนตัวไม่เคยได้รับโอกาสแบบนี้มาก่อน ไม่มีใครเห็นคุณค่าในตัวเรา แต่หากอนาคตยาเสพติดมีเกลื่อนกลาด ก็อาจจะไม่แน่ใจตัวเอง เพราะคนที่เคยเสพจะลืมไม่ลง

- พี่สุฯ : ในฐานะที่รัชนี้เป็นตัวกลางของคนในชุมชนที่มาร่วมโครงการฯ เคยรู้สึกกลัวจะถูกทำร้ายหรือหวาดระแวงไหม ?

พี่รัชนี้ : - การออกมาจากวงการค้ายาเสพติดถือว่ายากมาก เพราะต้องทิ้งรายได้จำนวนมหาศาล หากเทียบกับการรับจ้างที่โครงการฯ ทั้งเหนื่อยและได้เงินน้อย แต่ก็สบายใจ ไม่ต้องอยู่อย่างหลบๆ ซ่อนๆ

- ในช่วงแรกรู้สึกเพราะคนในหมู่บ้านก็มีเสียงกระซิบนินทา แต่ไม่ได้สนใจ สิ่งสำคัญคือคิดถึงอนาคตของลูกสาวที่เติบโตทุกวันๆ การทำอาชีพแบบเดิมทำให้เราเสียนิสัยคือแบมือขอเงิน ไม่ขออนุญาตก็ให้ใช้ชีวิตหุหุหุ

- สิ่งยึดเหนี่ยวอีกอย่างคือพระองค์ภา เมื่อเสด็จครั้งที่ 2 คุณชายให้ครอบครัวตนเข้าเฝ้าอย่างใกล้ชิด ทรงพูดว่าเราจะเจอกันที่นี่ด้วยรอยยิ้ม ไม่อยากไปเจอกันที่ศาล ก็สะกิดใจตลอดเวลา

“.....”

4. ผลการประเมินความพึงพอใจ

รายงานผลการประเมิน คณะวิทยากรของมหาวิทยาลัยที่มีชีวิต วันที่มาศึกษาดูงาน : วันที่ 4 - 6 มีนาคม พ.ศ. 2562 ศึกษาดูงาน ณ จังหวัดเชียงใหม่

1. จำนวนผู้เข้าร่วมศึกษาดูงาน : ผู้มาศึกษาดูงาน 22 คน ตอบแบบประเมิน 21 คน (95%)

2. ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

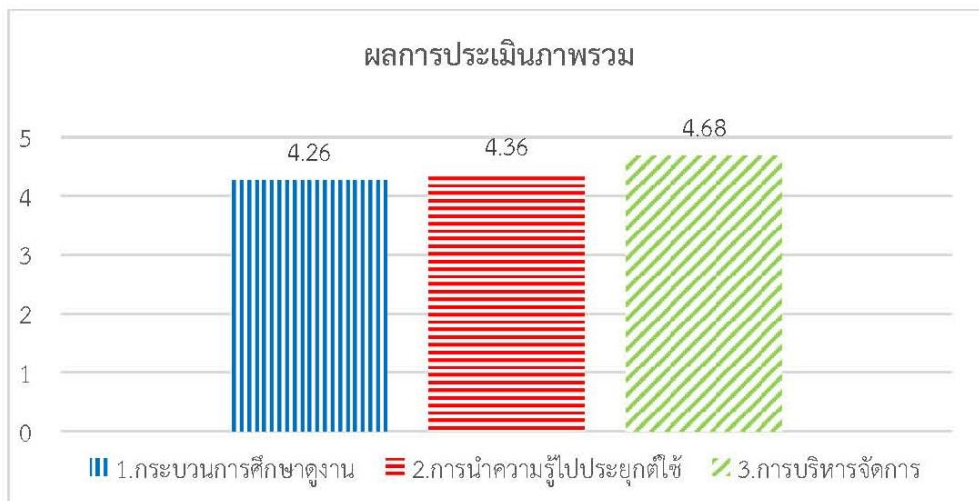
จากการประเมินพบว่า เป็นเพศชาย 9 คน (ร้อยละ 43) และเพศหญิง 7 คน (ร้อยละ 33) ไม่ระบุ 5 คน (ร้อยละ 24)

3. ผลการประเมินจากคณะดูงานในด้านต่างๆ

ผลการประเมินในด้านต่างๆ ได้มาจากการให้ผู้เข้าร่วมศึกษาดูงานแสดงความคิดเห็นผ่านแบบประเมินในหัวข้อต่างๆ ซึ่งกำหนดระดับความคิดเห็นดังนี้ 1 = น้อยที่สุด 2 = น้อย 3 = ปานกลาง 4 = มาก 5 = มากที่สุด

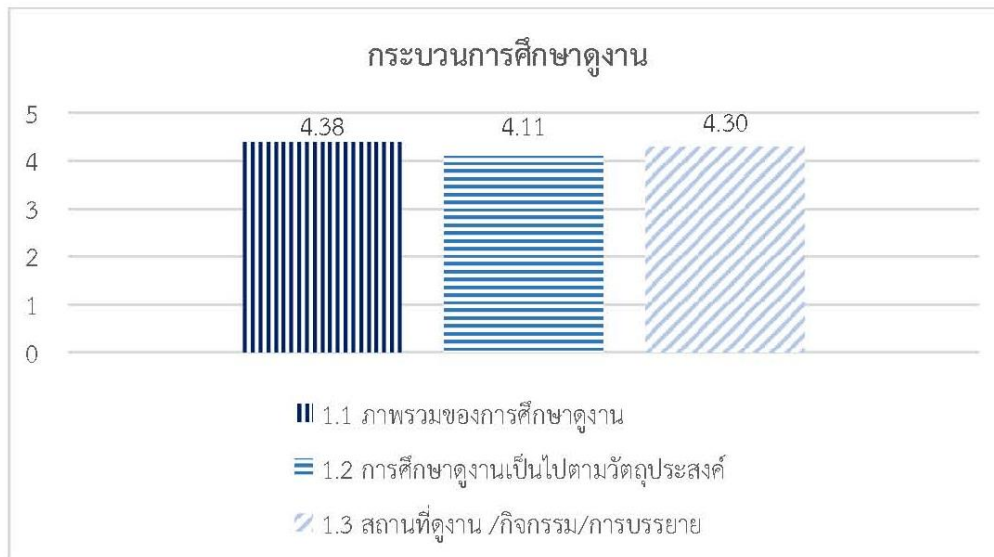
คณะวิทยากรของมหาวิทยาลัยที่มีชีวิต ศึกษาดูงาน ณ จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างวันที่ 4 - 6 มีนาคม พ.ศ. 2562 ซึ่งมีผลการประเมิน ดังนี้

3.1 การประเมินผลภาพรวมเฉพาะด้าน 3 ด้าน คือ กระบวนการศึกษาดูงาน การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ และการบริหารจัดการ พบว่า ด้านกระบวนการศึกษาดูงาน มีค่าคะแนนน้อยที่สุด คือ 4.26

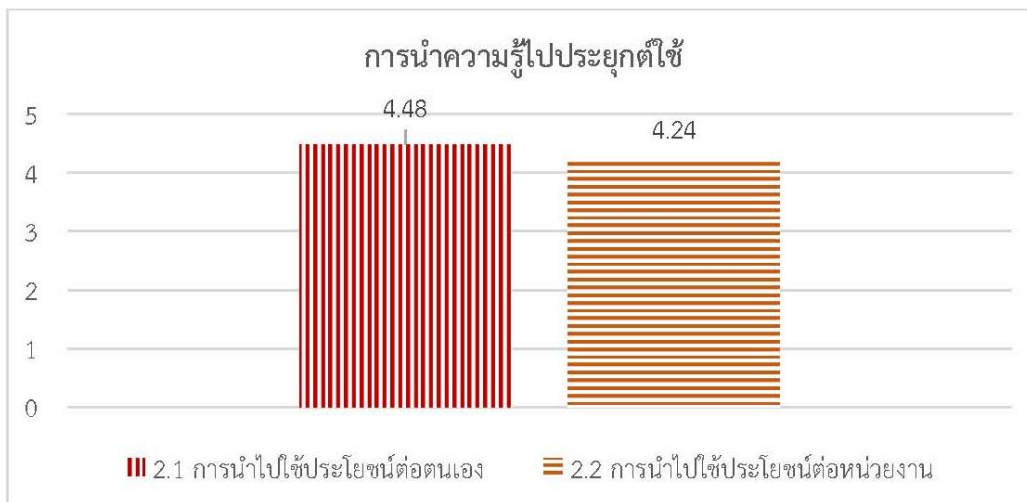
3.2 ผลการประเมินแยกตามประเด็น

(1) ด้านกระบวนการศึกษาดูงาน : ด้านกระบวนการศึกษาดูงานพบว่า เรื่อง การศึกษาดูงาน เป็นไปตามวัตถุประสงค์ มีค่าคะแนนน้อยที่สุดอยู่ที่ 4.11

(2) ด้านการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ :

(2.1) ด้านการนำความรู้ไปต่อยอดพบว่า เรื่อง ประเด็นการนำไปใช้ประโยชน์ต่อหน่วยงาน มีค่าคะแนนน้อยที่สุดอยู่ที่ คือ 4.24

(2.2) การศึกษาดูงานในครั้งนี้ได้รับแรงบันดาลใจหรือประเด็นจากการศึกษาดูงาน เรื่องใดบ้างที่จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับงานของท่าน

- หลักการทำงาน
 - การนำหลักการทำงานของในหลวงรัชกาลที่ 9 มาปรับใช้ในการทำงาน เช่น
 1. การทำซ้ำๆ เพื่อหาคำตอบ

2. การวิจัยก่อนทำงานจริง
3. การเข้าถึง เข้าใจ
 - การให้โอกาส การยอมรับคน สู่การเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน
 - การใส่ใจรายละเอียดเล็กๆ น้อยๆ
 - การเป็นผู้ที่เสียสละ ผู้ให้ และการเป็นต้นแบบของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ
- **สิ่งที่ได้เรียนรู้**
 - ได้ความรู้เรื่องอาชีพและการปกครองในชุมชน
 - การเป็นวิทยากรมืออาชีพ
 - ความร่วมมือระหว่างบุคคล หน่วยงาน องค์กรต่างๆ ในการพัฒนา
 - การปลูกพืชป่า การเกษตร และการแปรรูป
 - การทำข่าเทียม
 - อาสาทำดี
- **การนำไปปรับใช้**
 - การเป็นวิทยากรนำกระบวนการสามารถนำเทคนิคไปใช้ รู้ลึก รู้จริง
 - การปรับแนวคิดไปใช้ในพื้นที่ชุมชนต่อไป
 - การเปลี่ยนแนวคิดของตัวเองและผู้อื่นให้เป็นไปในทางที่ดี
 - สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง สามารถปรับให้เข้ากับชีวิตความเป็นอยู่และเหมาะสมกับชุมชนและครอบครัว
 - ประชาสัมพันธ์เรื่องที่ได้เรียนรู้ทั้ง 3 วันให้คนในชุมชน และเป็นกระบอกเสียงให้กับชุมชนกับสิ่งที่ได้รู้เห็น
 - หลังจากนี้ วิทยากรต้องทำการบ้านเพิ่มในเรื่องข้อมูลที่อาจจะถูกซักถามให้ข้อมูลเชิงลึก ต้องตอบได้ตรงกับคำถาม และตอบได้อย่างมั่นใจไม่ลังเล
 - อย่างน้อยได้มาฟัง session สุดท้าย ได้รู้เข้าใจผ่านกรณีศึกษา พี่ๆ อาสาทำดี จะนำไปถอดเพื่อออกแบบกิจกรรมต่อไป เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเด็กๆ ต่อไป
 - จะใช้กับชีวิตครอบครัวได้ ไม่ให้ไปยุ่งกับยาเสพติด
 - แนวทางในการปรับใช้เกี่ยวกับการเกษตร การเลี้ยงปลา และกลับไปดูพื้นที่ที่เราไปปลูกผักและผลไม้ของตัวเองว่าสามารถใช้พืชชนิดไหนปลูกเสริมได้บ้าง
 - จะซื้อต้นกล้าจากพ่อค้าคนกลางต้องดูให้ดี
 - การปรับปรุงพื้นที่ให้มีประโยชน์ใช้สอยให้ได้มากที่สุด

- สามารถบรรยายเชื่อมโยงเนื้อหาโครงการต่างๆ กับงานที่ทำได้ รวมทั้งโครงการต่างๆ ที่ ร.9 และสมเด็จพระย่าทำเพื่อชาวบ้านให้มีชีวิตที่ดี

(2.3) การศึกษาดูงานในครั้งนี้ท่านได้เรียนรู้ในเรื่องอะไรบ้าง

- หลักการทำงานและการบริหารจัดการ
 - หลักการพัฒนา (เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา) ยังย้ำว่าทำเถอะ มาถูกทางแล้ว ไปต่อได้อีก
 - การพัฒนาเพิ่มศักยภาพให้กับชุมชนตัวเอง
 - การปรับเปลี่ยนทัศนคติของคนที่ทำในสิ่งที่ผิด กลับมาทำดีและเป็นอาชีพที่สุจริต มีงานทำ มีอาชีพยั่งยืนและถูกกฎหมาย
 - การให้โอกาสคน โดยการให้โอกาสเป็นสิ่งสำคัญที่สุดของการเริ่มต้นสิ่งต่างๆ
 - การบริหารจัดการที่ดินที่เรามี ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และการแปรรูป การเพิ่มมูลค่าจากสิ่งที่มีอยู่แล้ว ให้เกิดมูลค่าเพิ่มจากเดิม
 - เรียนรู้เกี่ยวกับความรักความสามัคคีของชุมชน
 - การใส่ใจในเรื่องเล็กๆ น้อยๆ
 - การเป็นวิทยากรต้องมีความรู้ความสามารถและไหวพริบว่องไว
- โครงการในพระราชดำริและโครงการร้อยใจรักษ์
 - การให้สิ่งดีๆ กับชุมชนเหมือนกับที่สมเด็จพระย่า ในหลวงรัชกาลที่ 9 ให้กับชาวเขา ชาวเรา ชาวโลก
 - เรียนรู้เกี่ยวกับสมเด็จพระย่า และในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงช่วยเหลือประชาชนให้มีความสุข
 - การพัฒนาพื้นที่สีเขียว ภูเขาหัวโล้น ให้เป็นพื้นที่ของการใช้ชีวิตที่มีความสุขโดยใช้ศาสตร์พระราชาและการพัฒนาตามตำราแม่ฟ้าหลวง
 - ได้เรียนรู้โครงการดอยคำ 1 ซึ่งมีความรู้ความสามารถในการส่งเสริมอาชีพแก่ชาวบ้านและชุมชน
 - เรียนรู้เกี่ยวกับขบวนการแปรรูปของกินที่ต้องรักษาความสะอาดให้ดีที่สุด
 - รู้จักมูลนิธิฯ เทียมมา มีข้อดีมากมาย
 - มูลนิธิฯ เทียมมา ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ไม่เลือกเชื้อชาติ ศาสนา
 - เรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องชาเทียมว่ามีกระบวนการผลิตเป็นอย่างไร
 - การปลูกและดูแลต้นไม้ที่เราปลูก
 - เรื่องกล้าไม้/การเลือกกล้าไม้และการย้ายกล้าไม้จากกระถางลงดิน

- ด้านการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงแบบครบทุกด้าน และยังได้เรียนรู้เรื่องการแก้ไขปัญหาเสพติด ได้เรียนรู้การมีส่วนร่วมของชุมชนที่ลุกขึ้นมาเปลี่ยนแปลง พลิกชีวิตให้ดีกว่าเดิม
- โครงการร่อยไรรักษ์ให้ชีวิตที่ดีแก่ชุมชน ให้งาน ให้อาชีพที่มั่นคง แก้ปัญหาเสพติดให้มั่นคงและยั่งยืน
- โครงการร่อยไรรักษ์ทุกอย่างดีมาก
- อื่นๆ
 - ได้เพิ่มความรู้รอบตัว และเรียนรู้กับสิ่งที่อยู่รอบตัวเรา เช่น การปลูกพืช การเลี้ยงกบ เลี้ยงปลา
 - ทักษะการเป็นวิทยากร แบบสมาร์ท เทคนิคต่างๆ
 - มุมมอง หักศนคติของพี่ๆ ที่มาร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน (มันดีมาก)
 - ประสบการณ์ตรงในสถานที่และกระบวนการต่างๆ พบเจอ พูดคุย สัมพันธ์
 - เกษตรกรรม, เทคนิคทางการเกษตร และน้ำ
 - เรื่องส่วนตัวคือ การทำเศรษฐกิจพอเพียงไม่ให้ล้มเหลวและประสบความสำเร็จ

(3) ด้านการบริหารจัดการ : ด้านการบริหารจัดการพบว่า เรื่อง การประสานงานของเจ้าหน้าที่ (ผู้ประสานงาน) มีค่าคะแนนน้อยที่สุด คือ 4.61

4. ข้อเสนอแนะต่อการศึกษาดูงาน

- กระบวนการศึกษาดูงาน
 - การศึกษาดูงานโดยภาพรวมโอเคแล้ว แต่ถ้าจะให้ดี ช่วงที่มานั่งถอดบทเรียน ถ้าอยากได้ความชัดเจนว่าวิทยากรรู้มากน้อยแค่ไหน เราอาจต้องมีกระบวนการถอดในกลุ่มเล็กๆ อาจใช้ภาษาที่สูงๆ ถนัดก็ได้
 - สร้างความเข้าใจก่อนมา เหมือนแนะนำโปรแกรมก่อนว่าไปไหนไปทำไม อยากให้มันเป็นอย่างไรหรือเราต้องทำอะไร (เพราะส่วนใหญ่มีแต่คนแก่ไม่ค่อยเข้าใจ แล้วกลายเป็นว่าฟังเฉยๆ บางคนบางทีก็หลุดกระบวนการ ไม่ได้ฟัง)
 - มีกิจกรรมเสริม ผ่อนคลาย สันทนาการสอดแทรกกระบวนการ
 - ถ้ามีช่วงหรือกระบวนการที่ได้ทดลองหรือลงมือจะเข้าใจง่ายและจดจำได้มากกว่านี้
 - เน้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนคนและเรื่องราวให้เหมาะสม
 - ทีมผู้จัดกระตุ้นให้มีส่วนร่วมได้ตลอดกิจกรรม
- สิ่งที่ยากให้มีการเพิ่มเติม
 - ทักษะการเป็นวิทยากรหรือวิธีการเล่าเรื่องเพราะจะได้ฝึกได้สอนไปด้วย ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายผู้สูงวัยหรือผู้ที่เขียนไม่ได้อ่านไม่ออก
 - พาไปดูงานเกษตร เน้นเรื่องผลไม้
 - การแปรรูปอาหาร
 - อยากให้พาไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ
 - อยากให้พาไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับพื้นที่ที่อยู่ในโครงการบนดอยตุงอีก เพราะว่าบางจุดยังไม่เคยไปดูงานเลยคะ
 - เรียนรู้เรื่องใหม่ๆ เยอะๆ
 - อยากไปดูงานที่อื่นๆ อีก
- อื่นๆ
 - การเรียนรู้คงไม่มีวันสิ้นสุดตราบดีที่โลกไม่หยุดหมุน และเชื่อว่าถ้าที่ใดมีปัญหา ที่นั่นก็เป็นดินแดนแห่งการเรียนรู้ และควรเข้าไปศึกษาและแลกเปลี่ยนแนวคิดกัน และตัวผมเองก็พร้อมที่จะเรียนรู้ในทุกๆ ด้าน เพื่อให้เข้ากับยุคสมัยและพัฒนาตัวเองต่อไป
 - อายุมากแล้วการศึกษาหาความรู้อาจจะรับได้ไม่เต็มที่ แต่ก็อยากออกไปเปิดหูเปิดตา สิ่งไหนมีประโยชน์ที่พอจะจำได้จะนำไปปรับใช้และบอกต่อได้
 - การจัดการศึกษาดูงานทุกที่ทุกแห่งล้วนมีประโยชน์มาก ถ้าจัดอย่างต่อเนื่องก็จะดีมาก ๆ สามารถนำมาปรับใช้ให้ดีที่สุด
 - ดีมากในการพามาศึกษาดูงานในครั้งนี้ ประทับใจมาก ได้ความรู้หลากหลายในด้านที่ไม่เคยรู้มาก่อน ได้รู้จักโครงการดีๆ มากมาย
 - อยากไปศึกษาดูงานเรียนรู้ทุกอย่าง ถึงแม้ให้อาชีพเราก็คงรู้ เอาไว้เล่าให้คนอื่นฟังได้
 - ดีใจที่ได้มาดูงาน เพราะได้เปิดหูเปิดตา ได้เรียนรู้ที่อื่นๆ ด้วย
 - อยากให้มีโครงการดีๆ เช่นนี้ต่อไป
 - ได้เรียนรู้สิ่งดีๆ มากๆ
 - ขอขอบคุณสำหรับโอกาสที่ดีทางมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ได้มอบให้และจะนำความรู้ในการดูงานครั้งนี้ไปขยายผลต่อไปให้เกิดประโยชน์สูงสุด

5. After Action Review (AAR)

เนื้อหาหลักสูตรในการจัดดูงาน

- วิทยากร LU ให้ความสนใจและตั้งใจดี และ เปิดหูเปิดตา
- เห็นวิทยากรตัวอย่าง เดิมเต็มความรู้ใหม่ๆ และเปิดการเรียนรู้ทั้ง 2 ทาง

โลจิสติกและการประสานงาน

- ต้องมีการประชุมเตรียมทีมทำงานแบ่งหน้าที่ให้ชัดเจนก่อน
- ได้รายชื่อวิทยากรล่าช้า ปัญหาที่ตามมาคือได้วิทยากรไปดูงานไม่ได้ตามจำนวนที่ตั้งใจไว้
- การออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ดูงานไปยังหน่วยงานที่ต้องขอเข้าศึกษาดูงานช้า เวลาค่อนข้างน้อย

ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดดูงานครั้งต่อไป

- ควรมีการสำรวจพื้นที่ดูงาน สถานที่ดูงาน เส้นทาง ที่พัก ร้านอาหารล่วงหน้าก่อนจัดการดูงานนอกพื้นที่

6. ภาคผนวก

6.1 รายชื่อคณะ

รายชื่อวิทยากรของมหาวิทยาลัยที่มีชีวิตศึกษาดูงานจังหวัดเชียงใหม่

ลำดับ	ชื่อ - นามสกุล		ประเด็นของวิทยากร	หมายเหตุ
วิทยากรชุมชน				
1	นายวีรชิต	วรวิชิตกุล	วิทยากร อบต.แม่ฟ้าหลวง	ผู้นำรุ่นใหม่
2	นายชาญชัย	จิราพัฒนากุล	วิทยากรชุมชน	คนรุ่นเก่า
3	นายชำนาญ	อภิสุนทรกุล	วิทยากรชุมชน	คนรุ่นเก่า
4	นายวันชัย	ปรีชาสถาพรกุล	วิทยากร อบต.แม่ฟ้าหลวง	ผู้นำรุ่นใหม่
5	นางมยุรา	สีลาวงศกรกุล	วิทยากร อบต.แม่ฟ้าหลวง	ผู้นำรุ่นใหม่
6	นางรุ่งไพลิน	เจริญดี	วิทยากรชุมชน	ตลาดชุมชน
7	นายสุนันต์ทา	แซ่บู้	วิทยากรชุมชน	วิสาหกิจชุมชน (ชา)
8	นายอาผ่า	อาจอ	วิทยากรชุมชน	คนรุ่นเก่า
9	นายสุเทพ	อยู่ลือ	วิทยากรชุมชน	คนรุ่นเก่า
10	นายพิชัย	อภิสุนทรกุล	วิทยากรชุมชน	วิสาหกิจชุมชน (กาแฟ)
11	นายประเสริฐ	คำลือ	วิทยากร อบต.แม่ฟ้าหลวง	ผู้นำรุ่นใหม่
12	นายรัฐพล	จรรยาโกมลสิริ	วิทยากรชุมชน	คนรุ่นเก่า
13	นายวิชิต	วิเศษทรัพย์เกษม	วิทยากรชุมชน	คนรุ่นเก่า
14	นายสุข	นามแสง	วิทยากรชุมชน	คนรุ่นเก่า
วิทยากรบรรยายประจำสถานที่ดูงาน				
15	นายรัฐกร	สวัสดิ์แดง	ศูนย์ข้อมูลพัฒนาสังคม	วิทยากรประสานที่บรรยาย
16	นายสุรศักดิ์	เสียงดี	โรงงานแปรรูปแมคคาเดเมีย	วิทยากรประสานที่บรรยาย
17	นางคำ	คำคำจริง	โรงงานทอผ้า	วิทยากรประสานที่บรรยาย
18	นางสาวเสาร์	หนานแสง	โรงงานกระดาษสา	วิทยากรประสานที่บรรยาย
19	นางสาวค่านวล	หนานใส	โรงงานคั่วกาแฟ	วิทยากรประสานที่บรรยาย
20	นายดาวิ	เสถียรเกริกชัย	กองทุนหมู่บ้านมะหนั	วิทยากรประสานที่บรรยาย
21	นายวิทยา	ใจกุศลดำรง	ศูนย์พัฒนาเด็กและเยาวชน	คนรุ่นใหม่
22	นางสาวอรอุมา	นามยวก	ศูนย์พัฒนาเด็กและเยาวชน	คนรุ่นใหม่